

Національна академія наук України

Інститут теоретичної фізики ім. М.М.Боголюбова НАН України

Затверджую:

Директор Інституту теоретичної фізики

ім. М.М. Боголюбова

Національної академії наук України

академік НАН України

А. Г. Загородній А. Г. Загородній

05.02. 2020р.

ПОЛОЖЕННЯ

**про порядок та умови здійснення вибору навчальних
дисциплін здобувачами вищої освіти та формування
вибіркової частини робочих навчальних планів**

Київ - 2020

I. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

1.1. Положення про порядок та умови здійснення вибору навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти та формування вибіркової частини робочих навчальних планів освіти в Інституті теоретичної фізики ім.М.М.Боголюбова НАН України (далі – Інститут) розроблено відповідно до: Закону України «Про вищу освіту» 1556-VII від 01.07.2014, (п.15 частини 1, ст.62), роз'яснень та рекомендацій щодо реалізації наказу Міністерства освіти і науки України від 26 січня 2015 року № 37 « Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 навчальний рік», що надає здобувачу вищої освіти, що навчається в Інституті право на вибір навчальних дисциплін у межах передбачених відповідною освітньо-науковою програмою та навчальним планом.

1.2. Даний порядок запроваджується в Інституті теоретичної фізики ім.М.М.Боголюбова НАН України (далі – ІТФ або Інститут) з метою:

- поглиблення здобувачами вищої освіти додаткових спеціальних професійних знань, в межах обраної освітньо-наукової програми та здобуття ними спеціальних професійних компетентностей, зокрема, отримання навичок проведення наукових досліджень під керівництвом наукового керівника, у тому числі із здобуттям професійної кваліфікації (якщо це передбачено ОНП);

- створення умов для розвитку особистості й творчої самореалізації кожного здобувача вищої освіти Інституту, задоволення його освітніх і кваліфікаційних потреб;

- підвищення якості освіти, особливо науково-дослідної компоненти, оновлення її змісту та удосконалення організації навчально-виховного процесу, за умови оновлення вибіркової частини навчальних планів новими навчальними курсами, відповідно до розвитку сучасних напрямів науки;

- забезпечення реалізації здобувача вищої освіти індивідуальної освітньо-наукової траєкторії в межах освітньо-наукової програми, за якою навчається здобувач вищої освіти, та вибору додаткових курсів з інших освітньо-наукових програм інших наукових установ НАН України та ЗВО;

- регламентації порядку формування змісту вибіркової частини робочих навчальних планів Інституту.

1.3. *Навчальний план* з відповідної освітньо-наукової програми - це нормативний документ Інституту, який складається на підставі освітньо-наукової програми з спеціальності (надалі ОНП) та структурно-логічної схеми підготовки і визначає перелік та обсяг нормативних дисциплін (обов'язкова компонента ОНП, що включає обов'язкові навчальні курси для підготовки магістрів Інституту) та вибіркового навчальних дисциплін (вибіркова компонента ОНП, з якої аспіранти можуть вибирати навчальні курси самостійно), та включає послідовність вивчення дисциплін, конкретні форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми та засоби проведення поточного і підсумкового контролю. Перелік таких компонентів може змінюватись під час доопрацювання (корегування, доповнення) ОНП.

1.3.1. При цьому, загальний обсяг навчального часу дисциплін вибіркової частини повинен становити орієнтовно не менше 25 % від загального навчального часу.

1.4. Для конкретизації планування та організації навчального процесу на кожний навчальний рік складається робочий навчальний план.

Робочий навчальний план ОНП з відповідної спеціальності є нормативним документом Інституту, що розроблений на базі Навчального плану ОНП з урахуванням особливостей фахової підготовки, і визначає етапи навчального процесу в розрізі навчальних семестрів за роками підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «доктор філософії» відповідної галузі знань, спеціальності, (спеціалізації).

Робочий навчальний план включає обов'язкову та вибіркочу компоненти, які складаються відповідно з дисциплін самостійного вибору Інституту та дисциплін вільного вибору здобувачів ОКР “ доктор філософії ”.

1.4.1. *Дисципліни самостійного вибору інституту за спеціальностями* входять до обов'язкової компоненти робочого навчального плану, який складається перед початком навчального року, та вводяться з метою:

- задоволення освітніх і кваліфікаційних потреб аспірантів, посилення їх конкурентоспроможності, сприяння академічної мобільності та особистих

інтересів.

- набуття здобувачами вищої освіти знань, умінь, навичок та компетентностей додаткової спеціалізації;
- ефективного використання можливостей Інституту.

1.4.2. *Дисципліни вільного вибору здобувачами вищої освіти* входять до вибіркової компоненти навчальних планів спеціальностей Інституту вводяться з метою:

- забезпечення можливостей поглибленого вивчення навчальних курсів, за напрямком їх професійної наукової підготовки;
- задоволення освітньо-кваліфікаційних потреб аспіранта;
- набуття додаткових спеціальних професійних знань та фахових компетентностей;
- урахування особистих прагнень та уподобань аспірантів щодо своєї майбутньої професійної діяльності.

1.5. Розподіл нормативних і вибірових дисциплін за курсами та семестрами здійснюється з урахуванням логічної послідовності вивчення взаємопов'язаних курсів.

1.6. З метою реалізації основних принципів гуманізації освіти та забезпечення можливостей формування аспірантів індивідуальної освітньо-наукової траєкторії в межах освітньо-наукової програми з спеціальності Інституту, за якою навчається аспірант, та навчальних планів інших спеціальностей, в Інституті запроваджено індивідуальні навчальні плани аспірантів.

1.7. *Індивідуальний навчальний план здобувачами вищої освіти (ІНП)* є робочим документом, що містить інформацію про перелік та послідовність вивчення навчальних дисциплін, обсяги навчального навантаження із усіх видів навчальної діяльності, науково-дослідної складової підготовки фахівців та систему оцінювання результатів навчання. У ІНП фіксується навчальна успішність здобувача вищої освіти протягом усього періоду навчання,

результати державної атестації та рішення екзаменаційної комісії. При підготовці наукової та навчальної складових ІНП здобувач вищої освіти консультиється з науковим керівником.

Індивідуальний навчальний план складається на підставі робочого навчального плану відповідної спеціальності Інституту, за якою навчається здобувач вищої освіти, та вибраних ним дисциплін із навчальних планів інших спеціальностей та включає нормативні та вибіркові навчальні дисципліни з обов'язковим урахуванням структурно-логічної схеми їх вивчення.

II. ФОРМУВАННЯ ВИБІРКОВОЇ ЧАСТИНИ РОБОЧОГО НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ

2.1. Робочий навчальний план формується на підставі навчального плану спеціальності і складається з затвердженого переліку дисциплін самостійного вибору Інституту та дисциплін вільного вибору аспірантів за формою, що затверджуються наказом за формою в додатку 1.

Робочий навчальний план складається робочою групою, до складу якої входять провідні фахівці Інституту на чолі з завідуючим аспірантурою, затверджується директором Інституту.

Робочі навчальні плани для 2 року навчання в аспірантурі складаються до 15 квітня. Для 1-року навчання робочі навчальні плани складаються з урахуванням побажань здобувачів вищої освіти та їх наукових керівників до кінця грудня поточного року.

2.2. Відповідно до нормативних вимог навчальне навантаження, що передбачається для засвоєння вибіркової частини робочого навчального плану відповідної спеціальності, становить не менше 25% від загального навчального навантаження.

2.3. Навчальне навантаження, що передбачене у робочому навчальному плані для блоку дисциплін за самостійним вибором Інституту, не повинно перевищувати 75% від загального навчального навантаження.

2.4. Вибіркова частина робочого навчального плану формується шляхом включення до кожного з циклів освітньо-наукової програми навчальних курсів,

які забезпечують формування у здобувачів вищої освіти сукупності знань, умінь, навичок та компетентностей, визначених варіативною складовою з даної спеціальності.

При цьому мають дотримуватись принципи неперервності підготовки, логічної послідовності викладання курсів з урахуванням норм навчального навантаження здобувачів вищої освіти.

2.5. Перелік дисциплін вибіркової частини формується на підставі пропозицій Науково-методичної ради Інституту за умов наявності в Інституті необхідного науково-педагогічного потенціалу (науковий ступінь, вчене звання, досвід викладання дисципліни, особистий рейтинг викладача); навчально-методичного забезпечення (електронний навчальний курс, підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації); матеріально-технічної бази (лабораторне забезпечення, бази практичного навчання); інформаційного забезпечення; відгуків аспірантів про якість викладання дисциплін (результати анкетування «Викладач очима аспіранта»); результатів підсумкового контролю та можливостей оперативного регулювання обсягів навчальної роботи в разі вибору/не вибору дисципліни здобувачами вищої освіти.

2.6. Зміст вибіркової частини освітньо-наукової програми розробляється Науково-методичною радою Інституту і затверджується Вченою радою Інституту. Підставою для розгляду питання щодо включення вибіркової навчальної дисципліни до робочого навчального плану є подання Науково-методичною радою, яка має забезпечувати викладання вказаної дисципліни, наступних документів:

а) обґрунтування доцільності включення вибіркової дисципліни до програми підготовки фахівців певної галузі (спеціальності) та її взаємозв'язку з іншими курсами програми;

б) інформації про навчально-методичне забезпечення навчальної дисципліни (робочу навчальну програму, текстів лекцій або базового навчального посібника (підручника);

в) опис (силабус) навчальної дисципліни (для розміщення її на web-сайті

Інституту, за зразком, представленим у додатку 3).

2.7. При формуванні переліку вибірових навчальних дисциплін необхідно враховувати наступне:

- вибірові дисципліни природничо-наукового циклу мають на меті підвищення рівня фундаментальних знань, що формують базові засади фахової підготовки з фізики, математики, інформаційних технологій, біології тощо;

- вибірові дисципліни професійної та науково-дослідницької її підготовки дозволяють набути здобувачами вищої освіти додаткових фахових компетентностей, опанувати споріднені спеціальності або різні спеціалізації обраного фаху.

2.7.1. Обсяг вибірової навчальної дисципліни визначається Науково-методичною радою і має становити не менше, ніж 3 кредити ЄКТС.

2.7.2. Кількість вибірових дисциплін у навчальному плані повинна визначатися обсягами навчального навантаження (кількістю годин/кредитів), відведеного робочим навчальним планом спеціальності для вибірової частини.

2.7.3. Вивчення навчальних дисциплін вільного вибору здобувачами вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «доктор філософії» планується, як правило, починаючи з 2 семестру першого курсу.

ІІІ. ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

3.1. Індивідуалізація навчального процесу є визначальним напрямком підготовки фахівців в Інституті.

Реалізація принципів індивідуалізації навчання здійснюється шляхом вибору здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін з наступним внесенням їх до ІНП, що дозволяє сформувати індивідуальну траєкторію навчання з урахуванням власних уподобань стосовно майбутньої професійної діяльності.

3.2. ІНП складається здобувачами вищої освіти за конструктивною допомогою їх наукових керівників, на основі навчального плану спеціальності з певної спеціальності з урахуванням переліку, обсягів та послідовності

викладання нормативних і вибіркового навчальних дисциплін відповідно до структурно-логічної схеми підготовки фахівців.

3.3. Терміни проведення процедур вибору здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін визначаються Науково-методичною радою Інституту за результатами вступних випробувань, і важливі для своєчасного планування та організації освітнього процесу, його методичного і кадрового забезпечення.

3.3.1. Кафедра спільно з Науково-методичною радою проводять процедуру вільного вибору дисциплін здобувачами вищої освіти починаючи з їх зарахування в аспірантуру Інституту і до кінця грудня місяця першого року навчання.

3.3.2. Здобувачі вищої освіти реалізують своє право вибору навчальних дисциплін (пакетів, блоків дисциплін), на 2-й рік навчання, як правило, не пізніше квітня місяця першого року навчання.

3.3.3. Для здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньо-науковими програмами академічної мобільності або подвійного диплому, процедури вільного вибору дисциплін (блоків дисциплін) організуються у терміни і за порядком, передбаченими відповідними Угодами із навчальними закладами, та науковими установами, що є партнерами з виконання спільних з Інститутом програм академічної мобільності.

3.4. Порядок формування індивідуальної траєкторії навчання здобувачів вищої освіти з дисциплін вільного вибору наступний:

1). Після зарахування здобувачів вищої освіти в аспірантуру Інституту на в листопаді місяці (відразу після закінчення вступних екзаменів) доводять до відома здобувачів вищої освіти перелік дисциплін вільного вибору на подальший період навчання, порядок їх вивчення, описи (силабуси) змісту вибіркового навчальних курсів, організують зустрічі з викладачами кафедри та забезпечують контакти з науковими керівниками з усіх питань щодо вибору тієї чи іншої дисципліни.

2). До кінця грудня місяця 1-го навчального року аспіранти подають до

завідуючого кафедри заяви за формою, зазначеною у додатку 2, в яких із запропонованого переліку дисциплін вільного вибору аспірантів обирають курси для вивчення в 1-ому навчальному році.

3). До кінця березня місяця кожного року кафедра подає на розгляд Науково-методичної ради Інституту пропозиції щодо змін до ОНП з відповідних спеціальностей та переліку вибіркового курсів, які можуть бути включені до робочого навчального плану.

5). Включення до робочого навчального плану (чи відхилення) змін ОНП та вибіркового курсів відбувається відповідно до процедури прийняття рішень Науково-методичною радою після розгляду та обговорення документів, представлених кафедрою, та затверджується наказом директора Інституту.

3.5. Згідно з нормативними вимогами чисельність здобувачів вищої освіти у групі з вивчення циклу міждисциплінарної професійно-наукової підготовки та вибіркового курсу спеціальної професійної (науково-дослідної) підготовки – не менше 2-3 осіб.

3.6. Після затвердження наказом в установленому порядку робочого навчального плану з переліком вибіркового курсів, які здобувачі вищої освіти будуть вивчати в наступному навчальному році, кафедра за участю наукових керівників організовує внесення відповідних дисциплін до ІНП.

3.7. Зміни до вибіркового курсу свого індивідуального навчального плану здобувач вищої освіти 2 курсу, за умови, що він не розпочав опанування вибіркового курсу, може внести не пізніше, ніж за два місяці до початку навчального року за обґрунтованою заявою на ім'я завідуючого кафедри (на підставі чого кафедрою готується відповідний проект наказу). Вказані зміни, внесені до індивідуального навчального плану, затверджуються розпорядженням завідувача кафедри. Не допускається зміна обраних дисциплін (спеціалізованих блоків) після початку навчального семестру, в якому вони викладаються.

Внесені зміни не мають порушувати встановлені в Інституті вимоги щодо мінімальної чисельності здобувачів вищої освіти при формуванні груп на вивчення вибіркового курсу.

3.8. При затвердженні індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти на наступний навчальний рік враховується фактичне виконання здобувачем вищої освіти плану за попередній рік.

3.9. У разі переведення здобувача вищої освіти з іншої наукової установи НАН України, або ЗВО, його поновлення на навчання до індивідуального навчального плану включаються дисципліни, які вивчалися аспірантом у попередній період та результати їх підсумкової атестації (відповідно до академічної довідки).

IV. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИВЧЕННЯ ВИБІРКОВИХ ДИСЦИПЛІН

4.1 Інститут несе відповідальність за якість викладання і належне методичне забезпечення навчальних дисциплін, які обрані здобувачами вищої освіти.

4.1.1. Здобувачами вищої освіти може бути відмовлено у реалізації його вибору і запропоновано здійснити новий вибір у наступних випадках:

- якщо кількість аспірантів, які обрали спеціалізований блок вибіркових навчальних дисциплін, є меншою за встановлені в Інституті норми (див. пункт 3.5)
- якщо на вивчення вибіркової навчальної дисципліни записалось менше необхідної кількості здобувачів вищої освіти, то такі дисципліни вважаються не обраними, та їм пропонується обрати зі списку (скорегований список) дисциплін, які обрані іншими здобувачами вищої освіти.

Невиконання будь-якої з позицій ІНП є академічною заборгованістю.

4.1.2. Зміна здобувачем вищої освіти свого вибору після його затвердження можлива у виняткових випадках (з огляду на тенденції розвитку галузі та особливості освітньо-наукових програм) коли кафедра пропонує аспірантам заміну однієї або кількох навчальних дисциплін. Відповідне рішення про зміни приймається за умови отримання згоди всіх здобувачів вищої освіти, які обрали ці дисципліни.

4.1.3. Після першого курсу здобувачі вищої освіти можуть змінити декілька визначених ними вибіркових дисциплін, що вони будуть вивчати на другому курсі. Для цього вони подають заяву на ім'я завідувача кафедрою з поясненням причин зміни вибіркових дисциплін. Заява розглядається на засіданні кафедри, та процедура зміни вибіркової дисципліни має бути завершена перед початком другого року навчання.

V. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

5.1. Заяви здобувачів вищої освіти, розпорядження про формування груп зберігаються впродовж усього терміну навчання.

5.2. У випадку поновлення, переведення здобувача вищої освіти, допуску до занять після завершення академічної відпустки за письмовою заявою здобувача вищої освіти і згодою кафедри можливе перезарахування результатів навчання вибіркових дисциплін за рахунок результатів навчання фактично вивчених дисциплін.

Форма наказу
на включення вибірових дисциплін до індивідуального навчального плану аспіранта

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Інститут теоретичної фізики ім. М.М.Боголюбова
НАКАЗ

від _____ № _____
м. Київ

Про включення дисциплін вільного вибору
аспірантів до індивідуальних навчальних планів

(1)

Затвердити списки аспірантів, які обрали для включення до навчального плану на 20__20__ навчальний рік та індивідуальних навчальних планів студентів на 20__20__ навчальний рік такі дисципліни вільного вибору:

галузь підготовки: 10 природничі науки
спеціальність: 104 фізика та астрономія

1 семестр

ПІБ аспіранта	Назва курсу лекцій	Кількість кредитів ЄКТС

2 семестр

ПІБ аспіранта	Назва курсу лекцій	Кількість кредитів ЄКТС

Контроль за виконанням пункту 1 даного наказу доручити вченому секретарю ІТФ ім. М.М. Боголюбова НАН України канд. фіз.-мат.наук С.М.Перепелиці

Підстава: Заяви аспірантів з візою наукового керівника; Положення про порядок та умови здійснення вибору навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти та формування вибіркової частини робочих навчальних планів.

Директор інституту
академік НАН України

А.Г. Загородній

*Форма заяви
на включення вибірових дисциплін до індивідуального навчального плану аспіранта*

Директору
Інституту теоретичної фізики
ім. М.М. Боголюбова
Національної академії наук України
акад. НАН України
А.Г. Загородньому
ПІБ аспіранта
курс аспірантури

ЗАЯВА

Прошу включити до мого індивідуального навчального плану на 202__/202__ навчальний рік наступні вибірові дисципліни:

202__/202__ навчальний рік			
1-й семестр		2 семестр	
<i>Обрані дисципліни вільного вибору студентів</i>			
Предмет	К-сть кредитів ЄКТС	Предмет	К-сть кредитів ЄКТС
	3 кр.		3 кр.
	3 кр.		3 кр.
	3 кр.		3 кр.
	3 кр.		3 кр.
	3 кр.		3 кр.

Описи (силабуси) вибірових дисциплін розміщені на сайті інституту в розділі «аспірантура»

(підпис аспіранта)

(Дата)

Форма опису (силабусу) вибіркової навчальної дисципліни

Дисципліна	
Рівень ВО	
Курс	
Обсяг	
Мова викладання	
Кафедра	
Вимоги до початку вивчення	
Що буде вивчатись	
Чому це цікаво/треба вивчати	
Чому можна навчитись (результати навчання)	
Як можна користуватись набутими знаннями і уміннями (компетентності)	
Інформаційне забезпечення	
Форма проведення занять	
Семестровий контроль	

Затверджено Вченою радою Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова Національної академії наук України (протокол № 1 від 5.02. 2020 р.)

Вчений секретар інституту
кандидат фіз.-мат. наук

С.М. Перепелиця